

b r a n f o r d
MARSALIS

Davor Hrvoj

Višestruki dobitnik Grammyja, sopran i tenor saksofonist Branford Marsalis je rođen 1960. u Breaux Bridgeu. Odrastao je u glazbeničkoj obitelji. Otac Ellis poznati je *jazz* klavirist i glazbeni pedagog, a trojica braće iznimni glazbenici: Wynton tubnač i voda *big banda*, Delfeayo trombonist i producent, a Jason bubnjar. Nakon stjecanja glazbene naobrazbe pridružio se sastavu Jazz Messengers slavnog bubnjara Arta Blakeya, a poslije je svirao i s drugim velikanima *jazza* poput Lionela Hamptona, Clarka Terryja, Milesa Davisa, Sonnyja Rollinsa, Herbiea Hancocka i drugima. Suradivao je s glazbenicima raznih stilova, od *blues* pjevača Joea Louisa Walkera i bras ansambla Dirty Dozen Bras Band, preko pop pjevača i basista Stinga i sastava Grateful Dead, od *freeovca* Davida S. Warea. Nakon sviranja u kvintetu svog brata Wyntona, nastavio je uspješnu samostalnu karijeru. Skladao je i izvodio glazbu za filmove, a u nekima od njih pojavljivao se kao glumac. Suradivao je i s klasičnim orkestrima poput English Chamber Orchestra. Utemeljitelj je sastava Buckshot LeFonque koji je spajao *rock*, *hip-hop*, *jazz*, *reggae* i elemente africke glazbe, te rap pjevanje i suradnju DJ-a. Kao voda sastava snimio je brojne albume za tvrtku Columbia za koju je radio i kao producent, a 2002. je utemeljio vlastitu izdavačku tvrtku Marsalis Music za koju objavljuje svoju, ali i glazbu drugih poznatih *jazzista*.

Zar niste bili zadovoljni tvrtkom Columbia, za koju ste objavljivali više od petnaest godina, kad ste pokrenuli vlastitu izdavačku tvrtku?

Na mojoj glazbi zaradila je samo Columbia Records, a ne ja. To je jednostavna formula. Kažnjeni smo jer ne sviramo pop glazbu. Želiš li zaraditi trebaš snimiti deset ili više pjesama od oko četiri minute. Mi imamo šest skladbi, a svaka od njih traje osam do deset ili dvanaest minuta. Prisiljeni smo snimiti vlastite skladbe. Kažnjavaju nas snimamo li skladbe drugih skladatelja. Cijeli je sistem namješten za one koji snimaju vlastite, i to pop skladbe koje traju do četiri minute i puštaju se na radiju. Na tome svi zaraduju. Želiš li napraviti nešto drugo, dozovite ti, ali na tome ne možeš zaraditi. Ali ja ne brinem jer radim ono što želim. Ne znam koliko je Columbia Records zaradila. Nije me briga. Radim ono što sam odabrao i cijenim što su mi pružili mogućnost da radim što želim. Zahvalan sam im na tome. Da mi je novac na prvom mjestu i dalje bih svirao sa Stingom ili na televiziji. Da mi je novac prioritet ne bih svirao *jazz*.

Zašto ste vaš prvi album za vlastitu tvrtku Marsalis Music posvetili Johnu Lewisu?

Zato jer je u to doba John Lewis umro. No, na svojem albumu "Footsteps of Our Fathers" osim njegove svirame i glazbu Johna Coltranea, Ornettea Colemana i Sonnyja Rollinsa. Lewis je bio kompletan glazbenik. Toliki glazbenici potroše sve vrijeme razvijajući jedan stil. On je razumio glazbu u širem smislu. Nije slučajno što je upravo on savjetovao tvrtki Atlantic Records da potpisu ugovor s Ornetteom Colemanom. Mnogi koji poznaju njegovu glazbu nikad ne bi pomislili da je razumio što je Ornette Coleman radio. Primjerice, Benny Carter, a i mnogi drugi stariji glazbenici, govorili su da je Ornette loš glazbenik. To je zato što su u vrijeme radije trošili učeći kako svirati jedan stil nego da proučavaju glazbu. Kao kompletan glazbenik John Lewis je razumio odnose između suvremene i stare glazbe. Mnogi mladi glazbenici ne žele proučavati staru glazbu, a stariji je glazbenicima teško razumjeti novu. John je bio jedan od posebnih glazbenika koji je razumio obje strane.

Jeste li o tome ucili svirajući u Jazz Messengersima Arta Blakeya?

Bilo je izvrsno imati izravan odnos s originalnim glazbenicima koji su dali doprinos kreiranju jazz zvuka. Ne samo s Artom, već s Dizzyjem Gillespem, Redom Hollowayem, Leroyem Vennegarom, Eddieom Cleanheadom Vinsonom. Bilo je od neizmjernog značaja što sam u jednom razdoblju karijere sa svim tim glazbenicima imao privilegiju dijeliti životna iskustva. Moramo razumjeti *jazz* tradiciju da bi postali boljim glazbenicima. Mnogi od mojih kolega odbacuju te savjete. Radostan sam što sam imao sreću biti prigrljen od njih.

Svirali ste i s blues glazbenicima. Koliko je takvo iskustvo važno za svakog jazzista?

To je osnov *jazza*. *Jazz* je nastao iz *bluesa*. *Jazz* glazbenici koji nemaju iskustvo sviranja *bluesa* to ne mogu sakriti. Posebice kad pokušavaju svirati Coltraneovu glazbu. Potpuno je jasno da većina njih uči iz knjiga i da nisu posvetili dovoljno vremena *bluesu*. Proučavate li život Johna Coltranea saznat ćete da nije učinio pogrešku, kako neki misle, odlučivši napustiti *bebop* sastav Dizzyja Gillespiea kako bi se pridružio *blues* sastavu Eddiea Cleanheada Vinsona. Znao je da mora poraditi na nekim elementima koji će mu pomoći da postane bolji glazbenik. Stariji glazbenici su i meni dali do znanja u čemu griješim: "Sinko, moraš naučiti kao svirati blues! Sinko, moraš naučiti to i to!" Ja sam govorio: "Da gospodine." I radio sam na tome. Blakey je uvijek upozoravao na pogreške. Slažem se s takvim načinom

i to mi ne stvara poteškoće. Mnogi od mojih prijatelja žele čuti samo pohvalu. Ne žele slušati o svojim greškama. Ja sam bio zainteresiran samo za ono što činim pogrešno. Slušati potvrde o onome što činim dobro neće mi pomoći da sviram bolje. Imao sam sreću kretati se u društvu iskrenih glazbenika. Za mene je to mnogo bolja škola od prave škole. *Jazz* možete učiti u školi, ali samo ako imate posebne učitelje, koji se razlikuju od onih u većini škola.

Što mislite o tzv. ozbiljnom ili intelektualističkom pristupu u jazzu?

U povijesti *jazza* imali smo mnogo klaunova. Lijepo je imati i intelektualce. Miles Davis je često govorio da ne želi biti klaunom. No, u intervjuima se hvalio da je svodnik, da vozi brze aute, pluska žene. To zvuči poput klauna. Bilo mi je zabavno kao sedamnaestogodišnjaku čitati te intervjue, ali sada kao četrdesetogodišnjaku to mi se doima žalosnim. Bio je inteligentna osoba, ali kad je davao intervjue predstavljao se glupim. Znao je da će, bude li tako govorio u intervjuima, biti popularniji, jer, posebice u Americi, ljudi ne vole crnce koji su intelektualci. Više im odgovaraju drugi modeli ponašanja. Osjećao je da mora tako postupati. Nisam bijesan na njega zbog toga, ali to nije za mene. Drago mi je da su glazbenici poput Stevea Colemana intelektualci. To mi se sviđa. Ne slažem se nužno s njegovom filozofijom, ali cijenim činjenicu da razmišlja. Ne slažem se s M-Base filozofijom jer vjerujem da jedna osoba ili skupina ljudi nema pravo odlučiti da je nečija glazba nova vrhunska glazba. Ne možemo reći da je naša glazba odvajanje od tradicije. Bilo mi je smiješno kad sam pročitao da je glazba Ornettea Colemana ili Johna Coltranea udaljavanje od tradicije. John Coltrane je u svojim intervjuima govorio o istim stvarima o kojima su govorili i drugi. Na *jazz* ili bilo koju drugu vrhunsku glazbu gledam kao na kontinuitet. Postoje tek sljedeće postaje u glazbenom razvoju. Tijekom odrastanja slušao sam glazbu Sidneya Becheta, Johnnija Hodgesa, Charliea Parkera, Dextera Gordona. Kako da budem oduvijek od toga? Coleman je stasao na isti način. Razlika je samo u tome što je on tu glazbu čuo na drukčiji način i dodao nešto svoje. To je poput drveta. Ako se grana otrgne od drveta uvenut će. Kažu li glazbenici da je njihova glazba nova, na to treba gledati s oprezom. Zadnjih godina nisam čuo puno o M-Baseu. Toliko o novome. Novo često smrdi.

Spomenuli ste Sidneya Becheta i Johna Coltranea, majstore sopran saksofona. Volite li svirati sopran?

U stvari ne! Naime, sopran saksofon više volim nego ja njega. Više volim tenor, ali sopran sviram bolje. S time se moram pomiriti. Tim više što je to rijetko glazbalo u jazzu koje je teško svirati.

Što je najviše utjecalo na vaš glazbeni pristup?

U jednom razdoblju počeo sam puno slušati klasičnu glazbu i to je unijelo promjenu u moj način skladanja. Skladbe su dobivale više pokretljivosti u melodiji, dok većina *jazz* skladbi ima pokretljivost u ritmu, a melodije su klasičnije. Počeo sam osjećati da se moje melodije oblikuju poput onih u klasičnoj glazbi. Kod klasične glazbe volim što melodija diktira tempo, dok u *jazzu* tempo postavlja bubnjar ili basist. Počeo sam pisati skladbe u kojima melodija diktira tempo i svaki solo može biti u svojem tempu. To se dogodilo prirodno. Nisam razmišljao da moram učiniti nešto novo. Dobro napraviš domaću zadaću i to se odrazi na glazbi. Ne možeš odlučiti da li želiš biti kreativac. Stvoritelj odlučuje hoće li biti kreativan ili ne. Nemamo kontrolu nad time.

Kako je došlo do toga da radite glazbu za film "Mo' Better Blues" Spikea Leeja?

Lee me zamolio da napišem glazbu za njegov film. Skladao sam je dok smo bili na turneji, a on je ludio jer je htio čuti glazbu prije snimanja. U to doba tehnologija nije bila tako dobra kao danas tako da nismo imali mogućnosti snimiti to i poslati mu. Rekao sam mi: "Ne mogu ti poslati glazbu jer sam u Europi. Moraš pričekati." Bio je sav izvan sebe: "Ali snimanje je za tjedan dana." Rekao sam: "Da, ali moraš mi vjerovati. Moraš imati povjerenja u mene." Kad smo ušli u studio bio je neizmjereno živčan jer je vidio da još nemam napisanu glazbu. Uspaničeno je rekao: "Tek sad pišeš glazbu?" Rekao sam: "Ne čovječe, glazba je već u glavi, samo je trebam preseliti na papir." Njegov je proces drukčiji. Prvo piše scenarij i priprema sve unaprijed, od natrag prema naprijed. Ja radim od naprijed prema natrag. Bio je izluden: "Ne mogu vjerovati. Snimanje je danas, a glazba još nije gotova." Pokušavao sam mu objasniti: "Čovječe, glazba je gotova. Slušaj me, glazba je gotova. Upravu je zapisujem. Učinjeno." "Bio je neutješan: "O Bože. O Isuse." Ali kad smo počeli svirati bio je zadovoljan: "Oh, to je jako dobro. Tako je. To mi se sviđa. OK. To. U redu." Na kraju je sve bilo u redu.

Snimio je film o Malcolm X-u koji je nadahnjivao mnoge jazziste. Jeste li i vi bili nadahnuti njegovim djelom?

Ne znam bas ništa o Malcolm X-u jer je umro kad sam bio osmogodišnjak. Malcolm X je bio značajan za pokret šezdesetih jer je promovirao crnačku neovisnost. U to doba toga su se bijelci u Americi užasavali. Njihov je mentalitet smiješan. Mislili su da ce se crnci sjuriti s brda sa šipkama i pobiti sve bijelce. Stvarnost je bila drukčija. Gledate li kroz povijest sve grozote koja su se dogodila crncima - ako nisu ubijali tada, neće nikad. Nakon ropstva i svih tih grozota kad su ljudi linčovali, vješali, palili, vukli autima. Ako to nije izludilo crnce, zar bi ih izludio jedan čovjek iz šezdesetih? To se nije dogodilo, ali svi su bili prestrašeni. Malcolm je bio jedan od prvih koji je propovijedao neovisnost. Politika i glazba ne bi se smjele miješati. Politika može nadahnjivati moju glazbu, ali ne sjedim i ne razmišljam o politici dok skladam. To ne radi niti jedan pravi glazbenik. Beethoven je posvetio djelo Napoleonu, ali on je bio osvajač koji mu je slomio srce. Povukao je tu posvetu, ali to je i nadalje izvrsno glazbeno djelo. Politika može nadahnjivati moju glazbu, ali ne sjedim i ne razmišljam o politici dok skladam. To ne radi niti jedan pravi glazbenik. Mene nadahnjuje sve što slušam. Ne sviram ni jedan glazbeni stil, a kad sviram glazba jednostavno izlazi iz mene.